

zondag

24.10.2010

15.00 Kamermuziekzaal

14.15 Inleiding door

Yves Knockaert

WINTERREISE

Thomas Bauer & Jos van Immerseel

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Jos van Immerseel (Antwerpen) studeerde piano, orgel, klavecimbel, zang en orkestdirectie. Als autodidact verdiepte hij zich in de organologie, de retoriek en historische pianofortes. In 1987 vormde hij zijn ensemble Anima Eterna, inmiddels herdoopt tot Anima Eterna Brugge. Als gastdirigent leidde hij onder meer de Akademie für Alte Musik Berlin, de Wiener Akademie en Musica Florea Praag. Door de jaren heen bouwde hij een unieke verzameling van historische klavieren uit. Binnen de kamermuziek werkt Jos van Immerseel geregeld samen met musici als Midori Seiler, Claire Chevallier en Thomas Bauer. Enkele maanden geleden won Van Immerseel de prestigieuze Musikfest-Preis Bremen.

De Duitse bariton Thomas Bauer is een van de meest veelzijdige en bijgevolg ook meest gevraagde zangers van zijn generatie. Naast orkestproducties met de belangrijkste orkesten ter wereld richt hij zijn aandacht nadrukkelijk op het liedrepertoire, waarbij hij de nieuwe muziek niet schuwt. Zo werkte hij mee aan heel wat wereldcreaties van componisten als Penderecki, Nono en Rihm. Onder begeleiding van Anima Eterna Brugge trad Bauer vorig seizoen nog op in het Concertgebouw als Uberto in Pergolesi's *La Serva Padrona*, en zong hij de liedcyclus *Don Quichotte à Dulcinée* van Maurice Ravel. Thomas Bauer wordt in liedprogramma's geregeld door Jos van Immerseel begeleid op historische piano. Samen namen ze Schuberts *Winterreise* op bij het label Zig-Zag Territoires. Deze cd verschijnt in november.

Thomas Bauer: bariton

Jos van Immerseel: piano (facsimile van een Anton Walter, Wenen, eind 18e eeuw, door Christopher Clarke, 1988, Cluny)

—

Franz Schubert (1797-1828)

Winterreise, D911 (1827)

- 1 Gute Nacht
- 2 Die Wetterfahne
- 3 Gefrorene Tränen
- 4 Erstarrung
- 5 Der Lindenbaum
- 6 Wasserflut
- 7 Aus dem Fluße
- 8 Rückblick
- 9 Irrlicht
- 10 Rast
- 11 Frühlingstraum
- 12 Einsamkeit
- 13 Die Post
- 14 Der greise Kopf
- 15 Die Krahe
- 16 Letzte Hoffnung
- 17 Im Dorfe
- 18 Der stürmische Morgen
- 19 Täuschung
- 20 Der Wegweiser
- 21 Das Wirtshaus
- 22 Mut!
- 23 Die Nebensonnen
- 24 Der Leiermann

Franz Schubert – Winterreise (1827)

Wilhelm Müller (1794-1827) was de zoon van een kleermaker uit Dessau. In 1812 ging hij in Berlijn oude talen en geschiedenis studeren, wat hem tot vertalingen uit het Middelhoogduits bracht: *Blumenlese aus den Minnesängern*. Van 1817 tot 1819 maakte hij als reisgenoot van een baron een Italiëreis; het resultaat was het tweedelige reisverslag in briefvorm *Rom, Römer und Römerinnen*. In 1821 huwde hij Adelheid von Basedow, een kleinkind van de pedagoog Basedow, een vriend van Goethe, en publiceerde hij het eerste deel van zijn verzameld dichtwerk: *Sieben und siebzig Gedichte aus den hinterlassenen Papieren eines reisenden Waldhornisten*, waar Schuberts cyclus *Die schöne Müllerin* deel van uitmaakt. Drie jaar later verscheen het tweede deel, met de onvolprezen *Winterreise*, die Schubert direct trof. Na de opstand van de Grieken tegen de Turkse heerschappij, waaraan lord Byron deelnam, publiceerde Müller tussen 1821 en 1824 vijf volumes *Lieder der Griechen*. Müller werd door vele collega's, zoals Rückert, Schwab, Uhland, Kerner en Heine, zeer gewaardeerd. Heine en Rückert overleven tot vandaag, Müller is enkel nog door Schubert bekend. Zijn vurigste wens was een componist voor zijn gedichten te vinden. Hij heeft nooit iets geweten van Schuberts bundels, de concertganger vandaag des te meer.

Schuberts titel *Winterreise* is afgeleid van Müllers ondertitel: *'im Winter zu singen'*. In februari 1827 begon Schubert aan de bundel en schreef hij de twaalf liederen van de eerste helft. Na een onderbreking volgde in oktober de tweede helft. Sommige uitvoerders durven in hun interpretatie van Schubertliederen nogal wat versieringen aan te brengen, zoals bijters, dubbelslagen, trillers en toegevoegde loopjes die sprongen opvullen. Volgens bepaalde bronnen zou

deze vrijheid in de uitvoeringswijze authentiek zijn: de Schubertzanger bij uitstek, Johann Michael Vogl, smukte de liederen op met allerlei versieringen. Hij noteerde die en verkocht zelfs 'zijn' versie. Niet iedereen stond echter achter deze praktijk. De Weense zanger Josef Gänsbacher keurde Vogls toevoegingen als 'koekoekseieren' af; de eerste Schubertbiograaf Heinrich Kreissle von Heilborn was niet te spreken over die 'afschuwelijke wijzigingen'. Schuberts visie wordt door een vriend als volgt verwoord: 'Kleine veranderingen die de zanger zich veroorloofde, kregen voor een deel de toestemming van de componist zelf, maar waren ook niet zelden aanleiding voor vriendelijke controverses.'

Anders dan in *Die schöne Müllerin* loopt door de bundel *Winterreise* geen verhaal: de liederen gaan over hetzelfde onderwerp en staan wel in verband met elkaar door Schuberts keuze en combinatie. Hoofdfiguur is een overgevoelige jongeman, die door tegenslag tot in zijn diepste geschokt is, maar toch als ongelukkige 'Wanderer' blijft zoeken en dolen. Hier en daar is de toon van de gedichten wat geëxalteerd, maar Schubert heeft ook dat muzikaal 'verpakt', zodat veel meer de muziek dan de poëzie op de voorgrond komt.

Het eerste lied, *Gute Nacht*, gaat over de afgewezen 'Wanderer', die wegtrekt van de plaats die hem ooit zoveel beloofde, misschien zelfs een huwelijk. Een rijkard heeft zijn vriendin afgesnoept. De jongeling zwaait hen een ironische afscheidsgroet toe. Het stapritme van het pianovoorspel geeft Schubert aan als *Mässig, in gehender Bewegung*. Meteen is het 'wandern' voor de hele bundel gestart. Een dalende melodie tekent de ontgoocheling van de afgewezenen. Ironisch reageert de piano op de tekst 'Das

Mädchen sprach von Liebe', maar daarna klinkt de herhaling diep klagend. In de laatste strofe vindt de afgewezen minnaar voor even innerlijke rust. Het naspel van de piano herinnert echter aan de bitterheid van de aanhef van het lied. Elke illusie is onbestaande, alleen de aanvaarding kan zuiverend werken en doen uitzien naar een nieuwe toekomst. Fischer-Dieskau vond dat deze 'Illusionslosigkeit' de interpret moet leiden, zodat hij bij de uitvoering van *Winterreise* niet vervalt in de zo vaak gehoorde tranerigheid en overdreven sentimentaliteit. Het uitgangspunt voor de zanger moet het opheffen zijn van de tweespalt tussen het pijnlijke en de bittere ironie.

Wat inhoud en emotionele evolutie betreft, fungeert het eerste lied als een soort synthese van de volledige bundel. De koude wind, de regen en het vriesweer als onaangename winterse elementen zijn in vele liederen de symbolen voor de ongelukkige toestand waarin de 'Wanderer' zich bevindt. Zo is hij in het lied *Erstarrung* verbijsterd wanneer hij geen enkel voetspoor van zijn geliefde en hemzelf kan terugvinden, omdat alles door sneeuw en ijs is weggewist. Ook geen bloempje als aandenken kan hij vinden. Enkel haar in zijn hart ingevroren beeld blijft hem bij.

Dat Schubert zich afzonderde van zijn vrienden wanneer hij aan *Winterreise* werkte, is geweten. Hij ging zelfs de discussie uit de weg die bij 'Schubertiades' gewoonlijk rond zijn nieuwe liederen gevoerd werd, waarbij iedereen enkel de bedoeling had door opbouwende kritiek zijn waardering voor de componist uit te spreken. Bij het voorzingen van *Winterreise* echter waren zijn vrienden geschokt: ze herkenden hun vrolijke kameraad helemaal niet. Schubert gaf hen deze uitleg:

'Deze liederen hebben mij meer aangegrepen dan ooit bij andere liederen het geval is geweest. Ze bevallen mij meer dan alle andere en ze zullen jullie ook gaan bevallen.' Eén van Schuberts meest intieme vrienden, Franz von Schober, uitte zich merkwaardig negatief over *Winterreise*. Hij zei dat hem maar één lied bevallen was: *Der Lindenbaum*. De lindeboom bij de bron voor de poort, waar de 'Wanderer' in lief en leed zijn toevlucht zocht, schijnt hem met zijn bladeren toe te ruisen dat hij daar rust kan vinden, maar hij trekt voort in nacht en vrieswind. Sommige commentatoren menen in dit lied een toespeling op de dood te kunnen vinden, een voorbode van het slotlied van de bundel, *Der Leiermann*. Voorbij het dorp staat een oude draailierspeler barrevoets op het ijs. Niemand geeft hem iets of bekommert zich om hem, alleen de honden grommen. De oude man laat komen wat komt en zijn muziek kent geen einde. De 'Wanderer' vraagt of hij met de 'Leiermann' mag meegaan, om bij zijn liederen de lier te draaien. Daarmee vindt het beeld van de winter, van de dood in de natuur een laatste keer zijn weerspiegeling in het doodsverlangen van de zwerver. *Winterreise* is hier eens te meer een reis door het landschap van de dood, waarin ieder woord een uitdrukking of symbool wordt van pijn. De lijdensweg zonder verlossing eindigt in totale resignatie: met het visioen van de man met de draailier, die enkel zichzelf weerspiegeld ziet in het ijs. De 'Leiermann' is Schuberts 'dubbelganger', die in *Schwanengesang* een laatste maal verschijnt.

Yves Knockaert

Getuigenissen omtrent Schubert

Franz Schubert was een innemende persoonlijkheid wiens kleine gestalte – hij was amper 1,52 meter lang – meer dan eens aanleiding gaf tot milde spot. Anselm Hüttenbrenner, zijn vriend en compagnon tijdens menige ‘Schubertiade’, getuigt hierover: ‘Wanneer de getrouwe muziekbroeders, soms een tiental, om het even waar in alle intimiteit samenkwamen, dan kreeg iedereen een bijnaam. Onze Schubert werd “de kleine champignon” genoemd.’

Diezelfde Hüttenbrenner was op 14 juni 1820 aanwezig in het Weense Kärtnerthor-Theater bij de première van *Die Zwillingenbrüder*, een van de drie ‘Singspiele’ die tijdens Schuberts leven werden uitgevoerd (zijn opera’s werden pas na zijn dood uitgevoerd). Daarover getuigt hij als volgt: ‘Ter gelegenheid van deze eerste uitvoering zat Schubert op de laatste galerij. Hij was zeer blij dat de ouverture van deze operette op een enorm ‘applaus’ werd onthaald. (...) Op het einde werd hij onder luid tumult op scène geroepen; omdat hij een haveloos jacquet aanhad, wou hij niet op het podium verschijnen. Ik leende hem mijn zwarte rok en poogde hem te overtuigen deze aan te trekken en hem aan het publiek te presenteren, wat hem zeer ten nutte zou zijn geweest, doch hij was te schuw en te bedeesd.’

Dat Schubert geen succes had met zijn opera’s, was volgens sommigen te wijten aan een gebrek aan dramatisch talent en aan een slechte keuze van de libretti. Hoewel dit laatste ongetwijfeld een rem is geweest op Schuberts succes als operacomponist, schatte niemand minder dan Liszt diens dramatisch talent toch hoog in. Liszt, die in 1854 in Weimar een weliswaar verkorte versie van Schuberts opera *Alfonso und Estrella*

dirigeerde, getuigt: ‘Het was Schuberts bestemming de dramatische muziek indirect een immense dienst te bewijzen. Op een nog overtuigender wijze dan Gluck gaf hij muzikaal uitdrukking aan de voordracht. De manier waarop hij de energie en kracht van de meesterwerken van de dichtkunst muzikaal gestalte gaf, werd tot nog toe niet voor mogelijk gehouden en beïnvloedde de operastijl veel meer dan men ooit had kunnen denken. Hij verbond poëzie met muziek zoals de ziel met het lichaam.’

Van een uitvoering van enkele liederen door Schubert en zijn vriend Vogl getuigt nog Ferdinand Hiller: ‘Schubert had weinig techniek, Vogl weinig stem, doch beiden beschikten over zoveel levendigheid en expressie, en musicerden zo goed samen dat het bijna onmogelijk moet zijn om deze schitterende composities duidelijker en terzelfder tijd heerlijker uit te voeren.’

Titelblad van de eerste druk van Winterreise

Winterreise / Winter journey

1 Gute Nacht

Fremd bin ich eingezogen,
Fremd zieh' ich wieder aus.
Der Mai war mir gewogen
Mit manchem Blumenstrauß.
Das Mädchen sprach von Liebe,
Die Mutter gar von Eh' -
Nun ist die Welt so trübe,
Der Weg gehüllt in Schnee.

Ich kann zu meiner Reisen
Nicht wählen mit der Zeit,
Muß selbst den Weg mir weisen
In dieser Dunkelheit.
Es zieht ein Mondenschatten
Als mein Gefährte mit,
Und auf den weißen Matten
Such' ich des Wildes Tritt.

Was soll ich länger weilen,
Daß man mich trieb' hinaus?
Laß irre Hunde heulen
Vor ihres Herren Haus;
Die Liebe liebt das Wandern
- Gott hat sie so gemacht -
Von einem zu dem andern.
Fein Liebchen, gute Nacht!

Will dich im Traum nicht stören,
Wär schad' um deine Ruh'.
Sollst meinen Tritt nicht hören -
Sacht, sacht die Türe zu!
Schreib im Vorübergehen
Ans Tor dir: Gute Nacht,
Damit du mögest sehen,
An dich hab' ich gedacht.

1 Good Night

As a stranger I arrived,
As a stranger again I leave.
May was kind to me
With many bunches of flowers.
The girl spoke of love,
Her mother even of marriage, -
Now the world is bleak,
The path covered by snow.

I cannot choose the time
Of my departure;
I must find my own way
In this darkness.
With a shadow cast by the moonlight
As my traveling companion
I'll search for animal tracks
On the white fields.

Why should I linger, waiting
Until I am driven out?
Let stray dogs howl
Outside their master's house;
Love loves to wander -
God has made her so -
From one to the other.
Dear love, good night!

I will not disturb you in your dreaming,
It would be a pity to disturb your rest;
You shall not hear my footsteps
Softly, softly shut the door!
On my way out I'll write
'Good Night' on the gate,
So that you may see
That I have thought of you.

2 Die Wetterfahne

Der Wind spielt mit der Wetterfahne
Auf meines schönen Liebchens Haus.
Da dacht' ich schon in meinem Wahne,
Sie pfiß den armen Flüchtling aus.

Er hätt' es eher bemerken sollen,
Des Hauses aufgestecktes Schild,
So hätt' er nimmer suchen wollen
Im Haus ein treues Frauenbild.

Der Wind spielt drinnen mit den Herzen
Wie auf dem Dach, nur nicht so laut.
Was fragen sie nach meinen Schmerzen?
Ihr Kind ist eine reiche Braut.

3 Gefror'ne Tränen

Gefrorne Tropfen fallen
Von meinen Wangen ab:
Ob es mir denn entgangen,
Daß ich geweinet hab'?

Ei Tränen, meine Tränen,
Und seid ihr gar so lau,
Daß ihr erstarrt zu Eise
Wie kühler Morgentau?

Und dringt doch aus der Quelle
Der Brust so glühend heiß,
Als wolltet ihr zerschmelzen
Des ganzen Winters Eis!

4 Erstarrung

Ich such' im Schnee vergebens
Nach ihrer Tritte Spur,
Wo sie an meinem Arme
Durchstrich die grüne Flur.

2 The weather-vane

The wind plays with the weathervane
Atop my beautiful beloved's house.
In my delusion I thought
It was whistling at the poor fugitive.

If he had seen it before,
The crest above the house,
Then he never would have looked for
A woman's fidelity in that house.

The wind plays with hearts within
As on the roof, but not so loudly.
What is my suffering to them?
Their child is a rich bride.

3 Frozen tears

Frozen tear drops
Fall from my cheeks:
Can it be that, without knowing it,
I have been weeping?

O tears, my tears,
Are you so lukewarm,
That you turn to ice
Like cold morning dew?

Yet you spring from a source,
My breast, so burning hot,
As if you wanted to melt
All of the ice of winter!

4 Numbness

I search in the snow in vain
For a trace of her footsteps
When she, on my arm,
Wandered about the green field.

Ich will den Boden küssen,
Durchdringen Eis und Schnee
Mit meinen heißen Tränen,
Bis ich die Erde seh'.

Wo find' ich eine Blüte,
Wo find' ich grünes Gras?
Die Blumen sind erstorben,
Der Rasen sieht so blaß.

Soll denn kein Angedenken
Ich nehmen mit von hier?
Wenn meine Schmerzen schweigen,
Wer sagt mir dann von ihr?

Mein Herz ist wie erstorben,
Kalt starrt ihr Bild darin;
Schmilzt je das Herz mir wieder,
Fließt auch ihr Bild dahin!

5 Der Lindenbaum

Am Brunnen vor dem Tore
Da steht ein Lindenbaum;
Ich träumt' in seinem Schatten
So manchen süßen Traum.

Ich schnitt in seine Rinde
So manches liebe Wort;
Es zog in Freud' und Leide
Zu ihm mich immer fort.

Ich mußst' auch heute wandern
Vorbei in tiefer Nacht,
Da hab' ich noch im Dunkeln
Die Augen zugemacht.

Und seine Zweige rauschten,
Als riefen sie mir zu:
Komm her zu mir, Geselle,
Hier find'st du deine Ruh'!

I want to kiss the ground,
Piercing the ice and snow
With my hot tears,
Until I see the earth below.

Where will I find a blossom?
Where will I find green grass?
The flowers are dead,
The turf is so pale.

Is there then no souvenir
To carry with me from here?
When my pain is stilled,
What will speak to me of her?

My heart is as if [frozen]¹,
Her image is cold within,
If my heart should one day thaw,
So too would her image melt away!

¹ Schubert's version: 'dead'

5 The linden tree

By the fountain, near the gate,
There stands a linden tree;
I have dreamt in its shadows
So many sweet dreams.

I carved on its bark
So many loving words;
I was always drawn to it,
Whether in joy or in sorrow.

Today, too, I had to pass it
In the dead of night.
And even in the darkness
I had to close my eyes.

And its branches rustled
As if calling to me:
'Come here, to me, friend,
Here you will find your peace!'

Die kalten Winde bliesen
Mir grad' ins Angesicht;
Der Hut flog mir vom Kopfe,
Ich wendete mich nicht.

Nun bin ich manche Stunde
Entfernt von jenem Ort,
Und immer hör' ich's rauschen:
Du fändest Ruhe dort!

6 Wasserflut

Manche Trän' aus meinen Augen
Ist gefallen in den Schnee;
Seine kalten Flocken saugen
Durstig ein das heiße Weh.

Wenn die Gräser sprossen wollen
Weht daher ein lauer Wind,
Und das Eis zerspringt in Schollen
Und der weiche Schnee zerrinnt.

Schnee, du weit von meinem Sehnen,
Sag', wohin doch geht dein Lauf?
Folge nach nur meinen Tränen,
Nimmt dich bald das Bächlein auf.

Wirst mit ihm die Stadt durchziehen,
Muntre Straßen ein und aus;
Fühlst du meine Tränen glühen,
Da ist meiner Liebsten Haus.

7 Auf dem Fluße

Der du so lustig rauschtest,
Du heller, wilder Fluß,
Wie still bist du geworden,
Gibst keinen Scheidegru.

Mit harter, starrer Rinde
Hast du dich überdeckt,
Liegst kalt und unbeweglich
Im Sande ausgestreckt.

The frigid wind blew
Straight in my face,
My hat flew from my head,
I did not turn back.

Now I am many hours
Away from that spot,
And still I hear the rustling:
There you would have found peace!

6 Torrent

Many tears from my eyes
Have fallen into the snow;
Whose icy flakes thirstily drink
My burning grief.

When the grass begins to sprout,
A mild wind will blow there,
And the ice will break up
And the snow will melt.

Snow, you know my longing,
Tell me, to where will you run?
Just follow my tears and
Then before long the brook will take you in.

It will take you through the town,
In and out of the lively streets.
When you feel my tears glow,
That will be my beloved's house.

7 On the stream

You who rushed along so merrily,
You clear, wild stream,
How quiet you have become,
You offer no parting words.

With a hard, solid crust
You have clothed yourself.
You lie cold and motionless
Stretched out in the sand.

In deine Decke grab' ich
Mit einem spitzen Stein
Den Namen meiner Liebsten
Und Stund' und Tag hinein:

Den Tag des ersten Grues,
Den Tag, an dem ich ging;
Um Nam' und Zahlen windet
Sich ein zerbroch'ner Ring.

Mein Herz, in diesem Bache
Erkennst du nun dein Bild?
Ob's unter seiner Rinde
Wohl auch so reißend schwillt?

8 Rückblick

Es brennt mir unter beiden Sohlen,
Tret' ich auch schon auf Eis und Schnee,
Ich mcht' nicht wieder Atem holen,
Bis ich nicht mehr die Türme seh'.

Hab' mich an jedem Stein gestoßen,
So eilt' ich zu der Stadt hinaus;
Die Krähen warfen Bäll' und Schloen
Auf meinen Hut von jedem Haus.

Wie anders hast du mich empfangen,
Du Stadt der Unbeständigkeit!
An deinen blanken Fenstern sangen
Die Lerch' und Nachtigall im Streit.

Die runden Lindenbäume blühten,
Die klaren Rinnen rauschten hell,
Und ach, zwei Mähdchenaugen glühten. –
Da war's gescheh'n um dich, Gesell!

Kommt mir der Tag in die Gedanken,
Mcht' ich noch einmal rückwärts seh'n.
Mcht' ich zurücke wieder wanken,
Vor ihrem Hause stille steh'n.

On your surface I carve
With a sharp stone
The name of my beloved
And the hour and the day:

The day of our first meeting,
The day I went away:
Name and numbers entwined
By a broken ring.

My heart, in this brook
Do you recognize your own image?
Is there, under your surface, too,
A surging torrent?

8 Backward glance

A fire burns under the soles of my feet,
Though I walk on ice and snow;
Yet I'll not pause for a breath
Until the towers are out of sight.

I have stumbled on every stone,
So hastily did I leave the town;
The crows threw snowballs and hailstones
At my hat from every house.

How differently did you welcome me,
You town of infidelity!
At your bright windows sang
The lark and the nightingale in competition.

The round linden trees were blooming,
The clear streams rushed by,
And, ah, two maiden eyes were glowing, –
Then you were done for, my friend.

When that day comes into my thoughts
I wish to glance back once more,
I wish I could stumble back
And stand in silence before her house.

9 Irrlicht

In die tiefsten Felsengründe
Lockte mich ein Irrlicht hin;
Wie ich einen Ausgang finde,
Liegt nicht schwer mir in dem Sinn.

Bin gewohnt das Irregehen,
'S führt ja jeder Weg zum Ziel;
Uns're Freuden, uns're Wehen,
Alles eines Irrlichts Spiel!

Durch des Bergstroms trockne Rinnen
Wind' ich ruhig mich hinab,
Jeder Strom wird's Meer gewinnen,
Jedes Leiden auch sein Grab.

10 Rast

Nun merk' ich erst wie müd' ich bin,
Da ich zur Ruh' mich lege;
Das Wandern hielt mich munter hin
Auf unwirtbarem Wege.

Die Füße frugen nicht nach Rast,
Es war zu kalt zum Stehen;
Der Rücken fühlte keine Last,
Der Sturm half fort mich wehen.

In eines Köhlers engem Haus
Hab' Obdach ich gefunden.
Doch meine Glieder ruh'n nicht aus:
So brennen ihre Wunden.

Auch du, mein Herz, in Kampf und Sturm
So wild und so verwegen,
Fühlst in der Still' erst deinen Wurm
Mit heißem Stich sich regen!

9 Will-o'-the-wisp

Into the deepest chasms
A will-o'-the-wisp enticed me;
How I will discover a path
Does not concern me much.

I am used to going astray;
Every path leads to one goal;
Our joys, our woes,
Are all a will-o'-the-wisp game!

Down the mountain stream's dry course
I will calmly wend my way.
Every stream finds the sea,
Every sorrow finds its grave.

10 Rest

Now I first notice how weary I am
As I lie down to rest;
Wandering had sustained me
As I walked a desolate road.

My feet do not ask for rest,
It was too cold to stand still;
My back felt no burden,
The storm helped blow me along.

In a coal-burner's narrow hut
I have found shelter.
Still, my limbs cannot rest,
So fiercely my wounds burn.

You too, my heart, in struggles and storm
So wild and so bold, only now in the quiet
Do you feel the sharp sting
Of the worm that lives within you!

11 Frühlingstraum

Ich träumte von bunten Blumen,
So wie sie wohl blühen im Mai;
Ich träumte von grünen Wiesen,
Von lustigem Vogelgeschrei.

Und als die Hähne krächten,
Da ward mein Auge wach;
Da war es kalt und finster,
Es schrieen die Raben vom Dach.

Doch an den Fensterscheiben,
Wer malte die Blätter da?
Ihr lacht wohl über den Träumer,
Der Blumen im Winter sah?

Ich träumte von Liebe um Liebe,
Von einer schönen Maid,
Von Herzen und von Küssen,
Von Wonne und Seligkeit.

Und als die Hähne krächten,
Da ward mein Herze wach;
Nun sitz' ich hier alleine
Und denke dem Traume nach.

Die Augen schließ' ich wieder,
Noch schlägt das Herz so warm.
Wann grünt ihr Blätter am Fenster?
Wann halt' ich mein Liebchen im Arm?

12 Einsamkeit

Wie eine trübe Wolke
Durch heit're Lüfte geht,
Wenn in der Tanne Wipfel
Ein mattes Lüftchen weht:

So zieh ich meine Straße
Dahin mit tragem Fuß,
Durch helles, frohes Leben
Einsam und ohne Gruß.

11 A dream of springtime

I dreamt of colorful flowers
Such as bloom in May;
I dreamt of green meadows,
Of merry bird songs.

And when the roosters crowed,
My eyes awoke;
It was cold and dark,
The ravens were shrieking on the roof.

But there on the window panes,
Who painted those leaves?
Do you laugh at the dreamer,
Who saw flowers in winter?

I dreamt of requited love,
Of a beautiful girl,
Of hearts and of kisses,
Of bliss and happiness.

And when the roosters crowed,
My heart awoke.
Now I sit here alone,
And think about my dream.

I shut my eyes again,
My heart still beats warmly.
When will you leaves on the window turn
green?
When will I hold my beloved in my arms?

12 Loneliness

As a dark cloud
Passes through clear skies,
When a faint breeze wafts
Through the tops of the pine trees:

So I make my way
With heavy steps,
Through bright, joyful life,
Alone and ungreeted.

Ach, daß die Luft so ruhig!
Ach, daß die Welt so licht!
Als noch die Stürme tobten,
War ich so elend nicht.

13 Die Post

Von der Straße her ein Posthorn klingt.
Was hat es, daß es so hoch aufspringt,
Mein Herz?

Die Post bringt keinen Brief für dich.
Was drängst du denn so wunderbar,
Mein Herz?

Nun ja, die Post kommt aus der Stadt,
Wo ich ein liebes Liebchen hat,
Mein Herz!

Willst wohl einmal hinüberseh'n
Und fragen, wie es dort mag geh'n,
Mein Herz?

14 Der greise Kopf

Der Reif hatt' einen weißen Schein
Mir übers Haar gestreuet;
Da glaubt' ich schon ein Greis zu sein
Und hab' mich sehr gefreuet.

Doch bald ist er hinweggetaut,
Hab' wieder schwarze Haare,
Daß mir's vor meiner Jugend graut –
Wie weit noch bis zur Bahre!

Vom Abendrot zum Morgenlicht
Ward mancher Kopf zum Greise.
Wer glaubt's? Und meiner ward es nicht
Auf dieser ganzen Reise!

Ah, the air is so calm,
Ah, the world is so bright!
When the tempests were raging,
I was not so miserable.

13 The post

A posthorn sounds from the street.
What is it that makes you leap so,
My heart?

The post brings no letter for you.
Why do you surge, then, so wonderfully,
My heart?

And now the post comes from the town
Where once I had a true beloved,
My heart!

Do you want to look out
And ask how things are back there,
My heart?

14 The grey head

The frost sprinkled a white coating
All through my hair;
It made me think I was already grey-haired,
And that made me very happy.

But soon it thawed,
Again my hair is black,
And so I grieve to have my youth –
How far still to the funeral bier!

From dusk to dawn
Many a head has turned grey.
Who would believe it? And mine has not
In the whole course of this journey!

15 Die Krähe

Eine Krähe war mit mir
Aus der Stadt gezogen,
Ist bis heute für und für
Um mein Haupt geflogen.

Krähe, wunderliches Tier,
Willst mich nicht verlassen?
Meinst wohl, bald als Beute hier
Meinen Leib zu fassen?

Nun, es wird nicht weit mehr geh'n
An dem Wanderstabe.
Krähe, laß mich endlich seh'n
Treue bis zum Grabe!

16 Letzte Hoffnung

Hie und da ist an den Bäumen
Manches bunte Blatt zu seh'n,
Und ich bleibe vor den Bäumen
Oftmals in Gedanken steh'n.

Schau nach dem einen Blatte,
Hänge meine Hoffnung dran;
Spielt der Wind mit meinem Blatte,
Zittr' ich, was ich zittern kann.

Ach, und fällt das Blatt zu Boden,
Fällt mit ihm die Hoffnung ab;
Fall' ich selber mit zu Boden,
Wein' auf meiner Hoffnung Grab.

17 Im Dorfe

Es bellen die Hunde, es rasseln die Ketten;
Es schlafen die Menschen in ihren Betten,
Träumen sich manches, was sie nicht haben,
Tun sich im Guten und Argen erlaben;

15 The crow

A crow was with me
From out of the town,
Even up to this moment
It circles above my head.

Crow, strange creature,
Will you not forsake me?
Do you intend, very soon,
To take my corpse as food?

Well, it is not much farther
That I wander with my staff in hand.
Crow, let me see at last
A fidelity that lasts to the grave!

16 Last hope

Here and there may a colored leaf
Be seen on the trees.
And often I stand before the trees
Lost in thought.

I look for a single leaf
On which to hang my hope;
If the wind plays with my leaf,
I tremble all over.

Ah! if the leaf falls to ground,
My hope falls with it;
And I, too, sink to the ground,
Weeping at my hope's grave.

17 In the village

The hounds are barking, their chains are rattling;
men are asleep in their beds,
They dream of the things they do not have,
Find refreshment in good and bad things.

Und morgen früh ist alles zerflossen. –
Je nun, sie haben ihr Teil genossen
Und hoffen, was sie noch übrig ließen,
Doch wieder zu finden auf ihren Kissens.

Bellt mich nur fort, ihr wachen Hunde,
Laßt mich nicht ruh'n in der Schlummerstunde!
Ich bin zu Ende mit allen Träumen.
Was will ich unter den Schläfern säumen?

18 Der stürmische Morgen

Wie hat der Sturm zerrissen
Des Himmels graues Kleid!
Die Wolkenfetzen flattern
Umher im matten Streit.

Und rote Feuerflammen
Zieh'n zwischen ihnen hin;
Das nenn' ich einen Morgen
So recht nach meinem Sinn!

Mein Herz sieht an dem Himmel
Gemalt sein eig'nes Bild –
Es ist nichts als der Winter,
Der Winter kalt und wild!

19 Täuschung

Ein Licht tanzt freundlich vor mir her,
Ich folg' ihm nach die Kreuz und Quer;
Ich folg' ihm gern und seh's ihm an,
Daß es verlockt den Wandersmann.

Ach! wer wie ich so elend ist,
Gibt gern sich hin der bunten List,
Die hinter Eis und Nacht und Graus,
Ihm weist ein helles, warmes Haus.
Und eine liebe Seele drin –
Nur Täuschung ist für mich Gewinn!

And tomorrow morning everything is vanished.
Yet still, they have enjoyed their share,
And hope that what remains to them,
Might still be found on their pillows.

Bark me away, you waking dogs!
Let me not find rest in the hours of slumber!
I am finished with all dreaming
Why should I linger among sleepers?

18 The stormy morning

See how the storm has torn apart
Heaven's grey cloak!
Shreds of clouds flit about
In weary strife.

And fiery red flames
Burst forth among them:
This is what I call a morning
Exactly to my liking!

My heart sees its own image
Painted in the sky
It is nothing but winter,
Winter, cold and savage!

19 Deception

A friendly light dances before me,
I followed it this way and that;
I follow it eagerly and watch its course
As it lures the wanderer onward.

Ah! one that is wretched as I
Yields himself gladly to such cunning,
That portrays, beyond ice, night, and horror,
A bright warm house.
And inside, a loving soul. –
Ah, my only victory is in delusion!

20 Der Wegweiser

Was vermeid' ich denn die Wege,
Wo die ander'n Wand'rer geh'n,
Suche mir versteckte Stege,
Durch verschneite Felsenhöh'n?

Habe ja doch nichts begangen,
Daß ich Menschen sollte scheu'n –
Welch ein törichtes Verlangen
Treibt mich in die Wüstenei'n?

Weiser stehen auf den Straßen,
Weisen auf die Städte zu.
Und ich wandre sonder Maßen
Ohne Ruh' und suche Ruh'.

Einen Weiser seh' ich stehen
Unverrückt vor meinem Blick;
Eine Straße muß ich gehen,
Die noch keiner ging zurück.

21 Das Wirtshaus

Auf einen Totenacker
Hat mich mein Weg gebracht;
Allhier will ich einkehren,
Hab ich bei mir gedacht.

Ihr grünen Totenkränze
Könnt wohl die Zeichen sein,
Die müde Wand'rer laden
Ins kühle Wirtshaus ein.

Sind denn in diesem Hause
Die Kammern all' besetzt?
Bin matt zum Niedersinken,
Bin tödlich schwer verletzt.

O unbarmherz'ge Schenke,
Doch weisest du mich ab?
Nun weiter denn, nur weiter,
Mein treuer Wanderstab!

20 The signpost

Why do I avoid the routes
Which the other travelers take,
To search out hidden paths
Through snowy cliff tops?

I have truly done no wrong
That I should shun mankind.
What foolish desire
Drives me into the wastelands?

Signposts stand along the roads,
Signposts leading to the towns;
And I wander on and on,
Restlessly in search of rest.

One signpost stands before me,
Remains fixed before my gaze.
One road I must take,
From which no one has ever returned.

21 The inn

My path has brought
Me to a graveyard.
Here would I lodge,
I thought to myself.

You green death-wreaths
Might well be the signs,
That invite the weary
Traveler into the cool inn.

But in this house are
All the rooms taken?
I am weak enough to drop,
Fatally wounded.

O unmerciful innkeeper,
Do you turn me away?
Then further on, further on,
My faithful walking stick

22 Mut!

Fliegt der Schnee mir ins Gesicht,
Schüttl' ich ihn herunter.
Wenn mein Herz im Busen spricht,
Sing' ich hell und munter.

Höre nicht, was es mir sagt,
Habe keine Ohren;
Fühle nicht, was es mir klagt,
Klagen ist für Toren.

Lustig in die Welt hinein
Gegen Wind und Wetter!
Will kein Gott auf Erden sein,
Sind wir selber Götter!

23 Die Nebensonnen

Drei Sonnen sah ich am Himmel steh'n,
Hab' lang und fest sie angesehen;
Und sie auch standen da so stier,
Als wollten sie nicht weg von mir.

Ach, meine Sonnen seid ihr nicht!
Schaut ander'n doch ins Angesicht!
Ja, neulich hatt' ich auch wohl drei;
Nun sind hinab die besten zwei.

Ging nur die dritt' erst hinterdrein!
Im Dunkel wird mir wohler sein.

22 Courage

The snow flies in my face,
I shake it off.
When my heart cries out in my breast,
I sing brightly and cheerfully.

I do not hear what it says,
I have no ears,
I do not feel what it laments,
Lamenting is for fools.

Merrily stride into the world
Against all wind and weather!
If there is no God on earth,
We are gods ourselves!

23 The phantom suns

I saw three suns in the sky,
I stared at them long and hard;
And they, too, stood staring
As if unwilling to leave me.

Ah, but you are not my suns!
Stare others in the face, then:
Until recently I, too, had three;
Now the best two are gone.

But let the third one go, too!
In the darkness I will fare better.

24 Der Leiermann

Drüben hinterm Dorfe
Steht ein Leiermann
Und mit starren Fingern
Dreht er was er kann.

Barfuß auf dem Eise
Wankt er hin und her;
Und sein kleiner Teller
Bleibt ihm immer leer.

Keiner mag ihn hören,
Keiner sieht ihn an,
Und die Hunde knurren
Um den alten Mann.

Und er läßt es gehen,
Alles wie es will,
Dreht, und seine Leier
Steht ihm nimmer still.

wunderlicher Alter!
Soll ich mit dir geh'n?
Willst zu meinen Liedern
Deine Leier dreh'n?

Wilhelm Müller

24 The hurdy-gurdy-man

There, behind the village,
Stands a hurdy-gurdy-man,
And with numb fingers
He plays the best he can.

Barefoot on the ice,
He staggers back and forth,
And his little plate
Remains ever empty.

No one wants to hear him,
No one looks at him,
And the hounds snarl
At the old man.

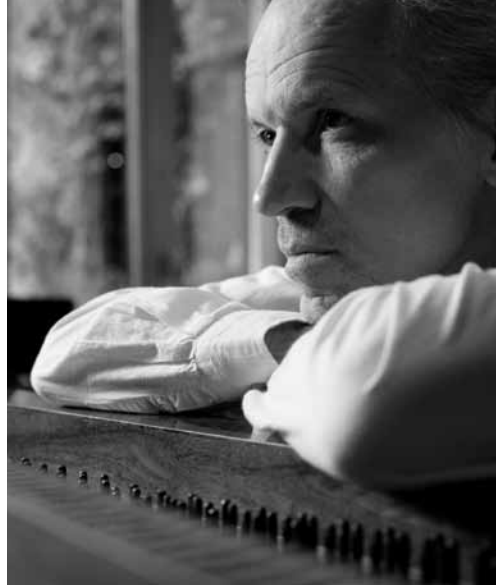
And he lets it all go by,
Everything as it will,
He plays, and his hurdy-gurdy
Is never still.

Strange old man,
Shall I go with you?
Will you play your hurdy-gurdy
To my songs?

Translation: Arthur Rishi

Mark Padmore © Marco Borggreve

Jan Vermeulen

vr 17.12.10 / 20.00 / Kamermuziekzaal
**Mark Padmore & Kristian Bezuidenhout /
Dichterliebe**

Schumanns *Dichterliebe* is een van de meest geliefde liedcycli uit de Duitse romantiek. Wanneer de Engelse tenor Mark Padmore de heldere schoonheid en beweeglijkheid van zijn stem ten dienste stelt van Schumanns liedkunst, worden tekst en muziek meer dan ooit twee gelijkwaardige partners die elkaar op een hoger niveau tillen.

do 03.03.11 t/m do 10.03.11 / Concertgebouw
**Jan Vermeulen / De klaviersonates van
Franz Schubert**

In vijf solorecitals vertolkt Jan Vermeulen de klaviersonates van Franz Schubert. Vermeulens verfijnde benadering is een zegen voor deze contrastrijke muziek, die hij uitvoert op twee historische piano's: een herontdekte Nannette Streicher uit 1826 en een Johann Nepomuk Tröndlin uit 1830. Nooit eerder was de evolutie die Schubert als sonatecomponist doormaakte zo tastbaar.

In het Concertgebouwcafé kunt u gezellig nagenieten met cultuurliefhebbers en mogelijk ook met de artiesten.

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02
IN&UIT, 'T ZAND 34, BRUGGE

